

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУЧАСНІ УМОВИ ТА ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ

Булига А. І.

Сумський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №5
«Снігуронька»
Суми, Україна

Анотація. У статті розкривається сутність поняття «освітнє середовище», висвітлено базові організаційно-педагогічні умови, які забезпечують процес формування безпечного середовища в закладі дошкільної освіти. Доведено необхідність застосування педагогами різноманітних інноваційних методів, прийомів під час організації освітнього процесу в ЗДО.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, педагогічний працівник закладу дошкільної освіти, освітнє середовище, здобувачі освіти.

Bulyga A.I. SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTION: CURRENT CONDITIONS AND REQUIREMENTS TO THE ORGANIZATION

Summary. The article reveals the essence of the concept of "educational environment", highlights the basic organizational and pedagogical conditions that ensure the process of forming a safe environment in a preschool education institution. It has been proved the need for teachers to use various innovative methods and techniques during the organization of the educational process in educational institutions.

Key words: preschool education institution, pedagogical worker of preschool education institution, educational environment, education seekers.

Вступ. Освітня реформа в Україні передбачає оновлення та модернізацію всіх компонентів системи освіти з метою підвищення її якості. Перед закладом дошкільної освіти постають завдання розвитку особистості дитини, її здібностей і задатків, формування компетентностей, які забезпечать готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі, до життєдіяльності у суспільстві.

Дослідження українських і зарубіжних учених доводять, що відповідальність за результати освітньої діяльності розподіляється на три складові: педагог, здобувач освіти, освітнє середовище. Освітнє середовище ЗДО повинне забезпечувати всебічний розвиток та виховання дітей дошкільного віку. Отже, реалізація цілей сучасної дошкільної освіти значною мірою залежить від створення освітнього середовища, в якому дошкільник буде активним суб'єктом діяльності, де задовольнятимуться потреби його особистісного розвитку.

Мета дослідження – проаналізувати особливості організації освітнього середовища в сучасному закладі дошкільної освіти, окреслити роль педагогічного працівника у створенні умов комфортного для кожної дитини дошкільного віку освітнього середовища.

Результати дослідження. Як зазначено у методичних рекомендаціях МОН України щодо організації освітнього простору в закладах дошкільної освіти зазначається, що особливістю сучасного закладу освіти є «організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини». Можемо зробити висновок, що актуальною стає проблема визначення характеристик безпечного освітнього середовища сучасного ЗДО як фізичних так психологічних, механізмів його створення.

Аналізуючи літературу науковців з проблеми даного дослідження можливо зробити висновок, що поняття «освітнє середовище» часто розглядають у співвідношенні з поняттям «освітній простір». Науковиця А. Цимбалару визначає, що освітній простір - це «педагогічна реальність, у якій відбувається зустріч, взаємодія, осмислення і пізнання особистістю (подія) оточуючих її елементів-носіїв культури (освітнього середовища), що забезпечує суб'єктивізацію і прогресивний розвиток об'єктів (фігурантів і предметів)» [4, с.45]. Вона визначає взаємодію суб'єктів освітнього простору як активне відношення з середовищем, яке постає в якості інформаційного компонента освітнього простору, структурованого так, що воно здійснює активний вплив на інших суб'єктів освітнього простору [4, с. 46].

У дослідженнях сучасних науковців освітнє середовище визначається як спеціально створене предметне й соціальне оточення дітей, яке включає різні види умов і засобів здобуття освіти, способи забезпечення продуктивної діяльності [5, с. 34]. Це оточення є складною системою, яка поєднує інтелектуальні, культурні, методичні, організаційні, технічні ресурси, і становить сукупність матеріальних, просторово-

предметних і міжособистісних відносин. В. Мелешко зазначає, що всі ці фактори є взаємопов'язаними та доповнюють один одного, впливаючи на кожного суб'єкта.

Важливою вимогою до освітнього середовища в сучасному закладі дошкільної освіти є організація середовища, комфортного для кожного учасника освітнього процесу, яке є безпечним фізично і психологічно.

Розглядаючи та глибоко вивчаючи проблему безпечного освітнього середовища, дослідники визначають дане поняття як стан середовища, яке характеризується безпечними умовами виховання і навчання, комфортною міжособистісною взаємодією, що сприяє емоційному благополуччю вихованців, педагогів і батьків, де відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано норм і правил фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Цимбалару А. розглядає психологічно безпечне освітнє середовище як середовище, «вільне від проявів психологічного насильства у взаємодії, яке сприяє задоволенню потреб у особистісному спілкуванні, створює референтну значимість середовища та забезпечує психічне здоров'я учасників освітнього процесу» [4, с. 17].

Важливу роль педагогічного працівника у створенні такого середовища неможливо переоцінити. Оскільки, педагог сучасного ЗДО має упроваджувати різноманітні сучасні методи і прийоми для створення психологічно безпечного середовища, зокрема: забезпечувати дітям дошкільного віку свободу вибору під час освітнього процесу, сприяти формуванню спільних демократичних цінностей, розвивати навички взаємодії і толерантного ставлення до оточуючих, застосовувати різні форми роботи (ранкові кола, психологічні хвилинки, ігри-розвантаження, інноваційні форми організації занять, ігри-квести, екскурсії тощо).

Тому створення безпечного освітнього середовища досягається через створення та організацію предметно-розвивальних осередків, які передбачають забезпечення умов для освітньої діяльності дітей дошкільного віку.

Саме ж, предметно-розвивальне середовище - це сукупність умов, які забезпечують різнобічний розвиток дітей дошкільного віку. Однією з основних умов створення розвивального простору для дітей дошкільного віку у ЗДО - це опора на особистісно-орієнтовану модель взаємодії між педагогом і дітьми.

Предметно-розвивальний простір в груповому приміщенні має бути динамічним і змінюватися залежно від віку та

індивідуальних особливостей дітей. Предметно-розвивальне середовище має передбачати створення певних центрів (куточків, зон, осередків) залежно від програми розвитку, навчання і виховання дітей, щоб діти мали змогу займатися одночасно різними видами діяльності за власним бажанням та інтересами, не заважати одне одному, а також за власним вибором переходити від одного центру діяльності до іншого, від спокійних занять до активних.

Висновки. Створення безпечного освітнього середовища у сучасному закладі дошкільної освіти означає створення комфортної атмосфери для кожного здобувача дошкільної освіти, , забезпечення умов для їх особистісного розвитку. Освітня реформа в Україні обумовлює впровадження сучасних технологій у процес створення освітнього середовища ЗДО. Тому можна зробити висновок, що подальшого дослідження потребують механізми створення освітнього середовища, а також теоретико-методичні засади підготовки педагогів до організації безпечного і продуктивного освітнього середовища ЗДО.

Список літератури:

1. А. Богуш. Безпека дитини в дошкільній. *Дошкільне виховання*, 2013. № 4. С. 4–6.
2. Т. Цюман, Н. Бойчук Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Т. Цюман. Київ : 2018. 22 с.
3. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році: Лист МОН України від 21.08.2023р. № 1/12490-23 DOI: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-okremi-pitannya-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20232024-navchalnomu-roci>
4. А. Цимбалару. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення. *Український педагогічний журнал*, 2016. № 1. С. 41-50.
5. С. Роціна. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку дітей. *Педагогічний альманах*, 2011. № 12, Ч.1. С. 34-38.
6. К. Варивода. Психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх педагогів до створення психологічно безпечного освітнього середовища. *Молодий вчений*. 2017. № 9.1. С. 17-20.